

Тернопільська філія Українського інституту експертизи сортів рослин

Тернопільська філія Українського інституту експертизи сортів рослин розташована в селі Плотича Білецької об'єднаної територіальної громади Тернопільського району на відстані 8 кілометрів від обласного центру – міста Тернопіль.

Місцевість належить до лісостепової зони, підзона Холодне Поділля, для якої характерні типові ґрунти чорноземи глибокі малогумусні, карбонатні на лесоподібній породі. Мікрорельєф – слабовхильовий, найвища точка поверхні знаходиться в південно-східному напрямку – 370 метрів над рівнем моря. Ґрунти господарства мають середньозважений вміст гумусу – 3,84%; рухомого фосфору – 140 мг/кг ґрунту; обмінного калію – 112 мг/кг ґрунту; лужногідролізованого азоту – 133 мг/кг ґрунту. Середній бал ґрунтів – 55. Середньозважений показник рН 7,0. Клімат Тернопільської області помірно континентальний. За даними багаторічних метеоспостережень, середньорічна температура по області становить +6–7 °С. Проте в деякі роки температура помітно відхиляється. Максимальна температура повітря влітку досягає +33 °С, а мінімальна в найхолодніші зими –34 °С.

У СЕРЕДНЬОМУ по області за рік випадає 573 мм атмосферної води. Найбільше – у теплу пору року, коли переважають північно-західні та західні вітри, а найменше – взимку. Влітку мінімальна вологість повітря коливається від 21 до 30 відсотків. Клімат області сприятливий для проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин.

Діяльність Тернопільської філії УІЕСР бере початок від післявоєнного 1946 року. Поряд з активною відбудовою зруйнованих війною будівель, комунікацій, доріг почалося відродження й сільського господарства.

Велико-Глибочецька сортодільниця (колишня назва Тернопільської філії) розташовувалась у селі Плотича

тодішнього Велико-Глибочецького району на базі місцевого колгоспу. Спеціалісти-насіннезнавці працювали у вцілілих під час війни сільських хатах, покритих солом'яною. Закінчення війни надихало працівників сортодільниці активно зайнятися сортовипробуванням.

Через певний проміжок часу, крім Велико-Глибочецької у Тернопільській області ним займалися ще вісім сортодільниць зернового та овочевих напрямку: Козівська, Скалатська, Вишнівецька, Борщівська, Велико-Біроківська, Чортківська, Тернопільська та Скала-Подільська.

Найвідомішими керівниками цих сортодільниць, які завдяки високим результатам праці здобули авторитет серед спеціалістів галузі та сільських працівників, були: Василь Мельник, Євген Боїло, Василь Коцюрба (Велико-Глибочецької), Марія Парашієнко (Козівської), Лідія Собченко (Скалатської), Ігор Максим-

чук (Вишнівецької), Антон Малик (Борщівської), Олександра Литвинюк (Велико-Біроківської), Йосип Гасенко (Чортківської), Борис Ратушний (Тернопільської), Михайло Трофіменко (Скала-Подільської сортодільниці).

На базі Велико-Глибочецької сортодільниці у 1993 р. створено Тернопільську державну сортовипробувальну станцію, яку 2003 року було реорганізовано в Тернопільський обласний державний центр експертизи сортів рослин. Держекспертцентр розташовувався у селі Плотича Тернопільського району.

У 2001 р. було створено Тербовлянську державну сортовипробувальну станцію (м. Тербовля), Борщівську державну сортовипробувальну станцію (м. Борщів), Шумську державну сортовипробувальну станцію, яка розташовувалась у селі Мізюринці тодішнього Шумського району. Перелічені станції стали структурними підрозділами Тернопільського обласного держекспертцентру.

Загальна площа його посівних земель становила на той час 600 га, зокрема, площа орендованих земель – 180 га. Вирощений насіннєвий матеріал реалізовували сільськогосподарським підприємствам усіх форм власності. Зокрема, у 2003 р. валовий дохід Тернопільського держекспертцентру досягнув 462 тис. гривень. Дохід з гектара ріллі становив 3,7 тис. гривень, рівень рентабельності – 35%. Тоді це були досить високі показники, що дало змогу, зокрема, суттєво збільшити середньомісячну заробітну плату працівникам.

Як згадує одна з найдосвідченіших працівниць Тернопільського обласного державного центру експертизи сортів рослин Шалак Віра із багаторічним стажем роботи: «Нині існують сотні, а, може, й кілька десятків сотень сортів зернових,

пертизи сортів рослин Шалак Віра із багаторічним стажем роботи: «Нині існують сотні, а, може, й кілька десятків сотень сортів зернових,

Дудник Іван Андрійович 1951 року народження, випускник колишньої Української сільськогосподарської академії (спеціальність «Агрономія»; учений агроном). Людина із цікавою трудовою біографією: агрономічний стаж Івана Андрійовича – понад 30 років. Сільськогосподарську діяльність він розпочав головним агрономом колективного господарства, працював агрономом-насіннезнавцем обласного управління сільського господарства, очолював колективне господарство у селі Великий Глибочок. Певний час обіймав посади головного агронома тресту радгоспів, заступника генерального директора агрокомбінату, першого заступника начальника обласного управління сільського господарства.

З 2000 року працює в системі сортовипробувальної служби. Протягом 2000–2003 рр. очолював Інспектуру Державної комісії з охорони прав на сорти рослин. Із 2003 р. керує Тернопільською філією УІЕСР.

За вагомий внесок у розвиток державного сортовипробування Дудника Івана Андрійовича нагороджено відзнакою «Знак Пошани» Міністерства аграрної політики України.

Скалатська сортодільниця, 1952 р.

Збір кукурудзи на зелену масу, 1958 р.

Борщівська сортодільниця, 1952 р.

Колектив Тернопільської сортомережі, 1976 р.

овочевих та інших культур. Раніше сортів було значно менше, і ми мали змогу приділяти їм більше часу та уваги. Зокрема, три роки випробовували сорт. Якщо були високі показники (урожайність, смакові якості, транспортабельність тощо), давали кваліфіковані рекомендації щодо впровадження його у виробництво. За результатами досліджень робили зональне районування сортів. Сорт, який себе показав найкраще за низкою параметрів, вводили до Державного реєстру сортів. Зокрема, ще у 70-х роках минулого століття таким став відомий сорт озимої пшениці Миронівська 808. Ним серйозно зацікавились не лише вітчизняні, а й чеські виробники».

Важливим заходом стало проведення семінарів, на яких спеціалісти-аграрії навчалися та переймали кращий досвід. У роботі семінарів брали участь і працівники Тернопільської сортовипробувальної станції.

Початок 60-х і включно до 90-х років минулого століття – один із найпродуктивніших періодів роботи Тернопільської обласної інспектури. Саме в той час установу очолював Гришук

Дмитро Семенович – талановитий керівник та організатор, що досконало знав свою справу і пропонував безліч ідей. Пам’ять про нього і його діяльність зберігається й досі та найкраще характеризується словами: «Працювати у галузі сортовипробування – це все одно, що підіймати на ноги дітей. Цієї благородної роботи можна навчитися. Проте віддавати душу, бути вірним можуть одиниці...».

Наступним начальником Тернопільської інспектури став Чорненко Павло Максимович.

2012 року Тернопільський держекспертцентр було перетворено у філію Українського інституту експертизи сортів рослин. Установа втратила статус юридичної особи, а разом з тим – можливість вирощувати й реалізовувати сільськогосподарську продукцію, стала державною організацією, на яку покладалося виконання основного завдання – проведення науково-дослідної роботи над новими сортами рослин.

Нині у Тернопільській філії працює вісім спеціалістів, серед яких п’ять – висококваліфіковані агрономи зі стажем роботи у галузі сортовипробування рослин 10–35 років. Серед них Шалак Віра Ярославівна, Герман Орислава Василівна, Шимків Василь Дмитрович, Мокрицький Володимир Євгенович. Очолює колектив філії з 2003 року Дудник Іван Андрійович.

За роки діяльності тут пройшли випробування понад 35 тис. сортів і гібридів сорока ботанічних таксонів.

Формування національних сортових ресурсів відбувається за результатами науково-технічної експертизи сортів рослин на придатність до поширення та експертизи з визначення відмінності, однорідності і стабільності.

Кваліфікаційну експертизу сортів на придатність до поширення у Тернопільській філії проводять за такими показниками: придатність продуктів

рослинництва до прийнятих технологій виробництва, врожайність, стійкість до ураження хворобами та шкідниками; зимостійкість; тривалість вегетаційного періоду; стійкість

до несприятливих метеорологічних умов; якісні показники тощо.

У Тернопільській філії провадять у середньому за рік експертизу сортів, які належать до 15–20 ботанічних

Адмінбудівля та колектив Велико-Глибочецької сортодільниці, 1976 р.

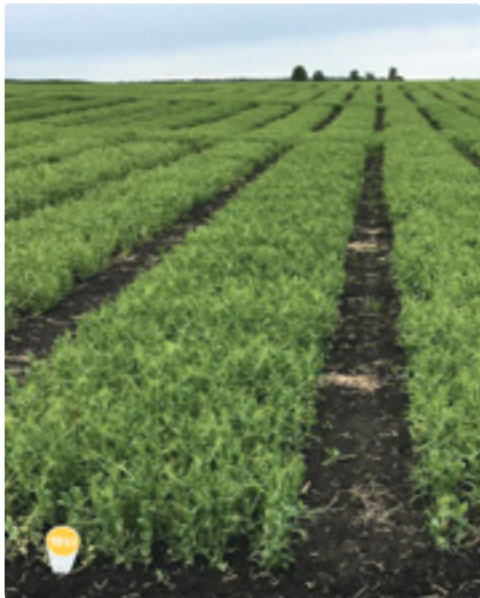
таксонів, що становить 950–1100 сортотодослідів.

Роботу щодо формування сортових ресурсів у Тернопільській області ведуть протягом багатьох років, тому вона набула певної системності. Розпочинають її з розробки «Програми формування сортових рослинних ресурсів» на відповідний рік, яка містить основні критерії підбору сортів, придатних до вирощування в різних ґрунтово-кліматичних зонах області, передбачає заходи щодо популяризації результатів проведених досліджень.

Питання діяльності закладу експертизи сортів рослин знаходять всебічне розуміння та підтримку з боку керівництва області, районних державних адміністрацій. За результатами сортовивчення в Тернопільській області щорічно формують перелік рекомендованих для вирощування у регіоні сортів основних сільськогосподарських культур. Перелік складають за пропозиціями сортотодослід-

ників із широким обговоренням за участю науковців, спеціалістів управління агропромислового розвитку, насінневої інспекції, насінницьких формувань у районах та області. Рішення

про включення сортів у перелік рекомендованих для вирощування у регіоні сортів основних сільськогосподарських культур ухвалює спеціально створена комісія із забезпечення

сільськогосподарського виробництва сортовими ресурсами. Рекомендації направляють в райони й доводять до товаровиробників. Як результат таких дій, валовий збір зернових куль-

тур у Тернопільській області останніми роками зріс від 1,5 до 2,6 млн тонн. Популяризації кращих досягнень вітчизняної та іноземної селекції слугує традиційний захід – День поля. Також

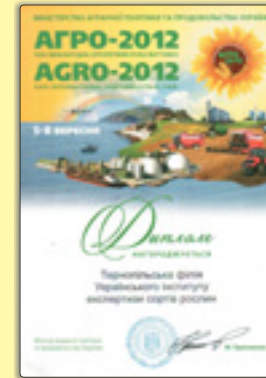

сортотодослідники беруть участь у семінарах, конференціях, нарадах, виставках, готують виступи у пресі, на радіо та телебаченні, займаються консультаційною та дорадницькою діяльністю.

Для визначення кращих сортів і гібридів та внесення їх у Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні, й перелік рекомендованих для вирощування в Тернопільській області сортотодослідники виконують значний обсяг робіт, готують аналітичну інформацію, розробляють технологічні карти вирощування сортів з урахуванням оптимальних строків та норм висіву.

Головним завданням Тернопільської філії залишається виділення найкращих сортів за господарсько-біологічними показниками. Важливе значення матиме робота з удосконалення їхньої сортової агротехніки для агрокліматичних умов Поділля.

Іван Дудник
Людмила Худолій

Випробування сортів пшениці озимої

Відрощування монолітів озимих зернових культур

